

משפחת ישראל וקדושת ישראל

א. תלמוד בבלי יבמות כב. - כג.

מתני' מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן העובדת כוכבים מי שיש לו בן מכל מקום פוטר אשת אביו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן העובדת כוכבים.

גמ'. ...ורבנן אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנא להו וכ"ת נילף משפחה הנהו מצרך צריכי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי אמר קרא כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך לימא קסבר רבינא עובד כוכבי' ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מיקרי.

ב. תלמוד בבלי קידושין סו: - סח.

מתני'. כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר ואיזה זו זו כהנת לוייה וישראלית שנשאו לכהן לוי וישראל וכל מקום שיש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום ואיזה זו זו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמותה ואיזה זה זה ולד שפחה ונכרית.

גמ'. ...וכל מי שאין לה עליו וכו'. שפחה כנענית מנלן אמר רב הונא אמר קרא שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור אשכחן דלא תפסי בה קדושי ולדה כמותה מנלן דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה נכרית מנלן אמר קרא לא תתחתן במ אשכחא דלא תפסי בה קידושי ולדה כמותה מנלן א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי דאמר קרא כי יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך נימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר נהי דכשר לא הוי ממזר לא הוי פסול מיקרי ההוא בשבעה גוים כתיב שאר אומות מנלן א"ק כי יסיר את בנך לרבות כל המסירים הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מ"ט א"ק ואחר כן תבוא אליה ובעלתה וגו' מכלל דמעיקרא לא תפסי בה קידושין אשכחן דלא תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנלן אמר קרא כי תהיין לאיש... וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיין קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיין לא קרינן ביה וילדו לו.

ג. תוספות שם

ולדה כמוה מנלן - לפום ריהטא משמע דה"פ נימא דישראל הבא על השפחה הולד כשר והיכי נוכל להכשיר באין קידושין ויש עבירה יותר מיש קידושין ויש עבירה ואמר דהולד הולך אחר הפגום וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפי' בא עליה ממזר הולד כמוה ויש לו תקנה בשחרור הא ליתא אלא לרבי טרפון (לקמן דף סט.) אבל לרבנן לא ונראה דה"פ ולדה כמוה מנא לן שלא יהא קרוי בנו לשום דבר ואפילו כבנו ממזר לא הוי לא ליורשו ולא לטמא לו ולא לייבם אשת אחיו ולא לפטור אשת אביו מיבום.

ד. תלמוד בבלי קידושין סז:

נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם במאי אילימא במצרי שנשא עמונית מאי פגום איכא עמוני ולא עמונית אלא בעמוני שנשא מצרית ואי זכר הוי האי שדיא אבתריה דידיה ואם נקבה הויא שדיא אבתרה דידה.

ה. רש"י שם

אי זכר - הולד שדיא בתר עמוני ואיסור זכרים שבו לעולם ולא אמרי' שדיא בתר מצרית ויהא דור שלישי מותר ואי נקבה היא שדייה בתר מצרית ולא בתר עמוני למשרייה לדידה משום ולא עמונית אלא בנה יהא מותר שהוא שלישי דאמר קרא (דברים כג) להם הלך אחר פסולן.

ו. רמב"ם הלכות יבום וחליצה פרק א

ד. אבל בנו מן השפחה ומן הנכרית אינו פוטר שזרע הבא מן השפחה עבדים והבא מן הגויה גוים וכאלו אינם, הרי הוא אומר בשפחה (שמות כ"א) האשה וילדיה תהיה לאדוניה מלמד שולדה כמוה, ובגויה הוא אומר (דברים ז) כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מלחשב בקהל, ואף על פי שנסתחרר בנו מן השפחה או נתגייר בנו מן הגויה הרי הן כשאר הגרים והמשוחררין ואינן פוטרין את אשתו. הרי שהיה לו בן מן השפחה שלו ושחררו ושחררה ונשאה ומת בלא זרע הרי זו תתיבם לאחיו ואף על פי שבנה ממנו קיים שכבר שחררו.

ז. רמב"ם הלכות ממרים פרק ה

ט. שתוקי חייב על אמו ואינו חייב על אביו אף על פי שנבדקה אמו ואמרה בן פלוני הוא אינו נסקל או נחנק על פיה, אבל בנו מן השפחה ומן העכו"ם אינו חייב לא על אביו ולא על אמו, וכן גר שהורתו שלא בקדושה אף על פי שלידתו בקדושה אינו חייב על מכת אביו וקללתו.

ח. תלמוד בבלי יבמות כב.

אמר רב נחמן גרים הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה אמיר אמר אפילו אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ"ש מעריות ערוה לכל מסורה עדות לבית דין מסורה וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי.

ט. תלמוד בבלי יבמות מו.

ת"ר גר שמל ולא טבל ר"א אומר הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו וחכמים אומרים טבל ולא מל ולא טבל אין גר עד שימול ויטבול.

י. תוספות שם מז:

מטבילין אותו מיד - משמע שהמילה קודם טבילה וכדאמר אין גר עד שימול ויטבול ותימה דאמר בהערל (לקמן דף עח.) מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ואר"י דשאני התם דאכתי לא חזי למילה.

יא. חידושי הרמב"ן שם

נתרפא מטבילין אותו מיד. תמהני למה משהין אותו וטבילוהו תחלה ומיד ימול, ושמה מצוה למול ואחר כך לטבול, אי נמי כיון שהמילה קשה עליו מלין אותו תחלה כדי שאם דעתו נוקפו ופרוש, ומיהו אם טבל ואחר כך מל הרי זה גר דלא שנה מילה וטבילה ולא שנה טבילה ומילה, תדע דהא אמרינן לקמן בפרק הערל (ע"ח א') גיורת מעוברת שטבלה בנה אין צריך טבילה והרי קדמה טבילה למילתו אם זכר הוא והוה ל' למימר בתה אינה צריכה טבילה.

יב. חידושי הרשב"א שם

ולי נראה דמילה קודמת לטבילה עכובא, דאם לא כן לעולם היתה טבילה קודמת משום שיהוי מצוה אלא כיון שהטבילה כוללת עיקר גירות ולצאת מטומאת גוים וליכנס בקדושת ישראל לפיכך צריכה בסוף, ואפילו בלוקח כלים חדשים מן הגוי צריך טבילה ומן הטענה הזאת וכמו שאמרו בע"ז בגמרא דבני מערבא ולגבי לוקח כלים ישנים נמי אמרו שם מגעילין ומטבילין לומר דטבילה צריכה לבסוף, אלא דאפשר דהתם אם הטבילין תחלה עלתה להן טבילה דלא כתיבא עכובא וכ"כ שם הר"א אב ב"ד ז"ל, וכ"ש הכא דפורש מן הערלה שהוא כפורש מן הקבר כדאמרינן בפסחים (צ"ב א') שהיא צריכה לבסוף, ושתי טבילות לא הצריך הכתוב אחת קודם מילה ואחת לאחר שפירש מן הערלה, ואפשר נמי דלכתחלה דוקא ואי עביד עלתה לו טבילה.

יג. תלמוד בבלי יבמות צז:

ת"ש שני אחים תאומים גרים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין ואין חייבין משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישאלים לכל דבריהן...

יד. תלמוד בבלי כתובות יא.

גמ'. אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין מאי קמ"ל דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קיימא לן דעבד ודאי בהפקירא ניחא ליה קמ"ל דהני מיילי גדול דטעם טעם דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו.

טו. תוספות שם

מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא - ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חצר משום יד איתרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרינן באיזהו נשך (שם עא:): ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמר' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן לית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרינן התם דקטן אית ליה זכייה מדרבנן ואף על גב דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"נ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישאל גמור לעניין זכייה וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרינן ליה בבית ישראל וקידושיו קידושין הא מן התורה עובד כוכבים הוא וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה (יבמות דף פט:): דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה וכי פריך מאי קמ"ל הוה מצי לשנויי קמ"ל דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה וחד מתרי טעמי נקט והא דאמר' בריש בן סורר (סנהדרין דף סח: ושם) גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש

אתה צריך לחזר אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזר אחריו כו' משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה כדאמר' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישאל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שירש את אמו ואי אתה צריך לחזר עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו

טז. תוספות יבמות כג.

קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר - כן גיר' הקונטרס וכן כתוב ברוב ספרים כאן אבל בקדושין בסוף פרק האומר (דף סח: ושם) ברוב ספרים כתוב הולד ממזר וכן גורס התם וכן נראה עיקר לר"י דכיון דבתר ישראלית שדינן ליה הוה טפי ממזר ממאי דהוה שדינן בתר עובד כוכבים דאין ממזרות לעובד כוכבים וכן משמע לעיל דקא"ר יוחנן בספ"ק (דף יז. ושם) וכולן לפסול והדר קאמר כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר אין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ואין חוששין לקדושיו דעובד כוכבים הוא ולא ממזר והא דאמרינן בפרק יש בכור (בכורות דף מז. ושם) גבי לוייה שנתעברה מן העובד כוכבים בנה פטור מה' סלעים לא תימא למ"ד אין מזהמין את הולד אלא אפילו למ"ד מזהמין לוי פסול איקרי אומר ר"י דמ"ד אין מזהמין היינו מ"ד הולד ממזר דלאו בתר עובד כוכבים שדינן ליה ולשון מזהמין על שם עובדי כוכבים שהן מזהמין ובקונטרס לא פירש שם כן.

יז. תוספות קידושין עה:

ורבי ישמעאל סבר לה כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר - האריך בקונטרס וצריך פירוש לפירושו מהו האיסור וצ"ל דהיינו מחששא דילמא ממזר בן ישראל ישא כותית שהיא עובדת כוכבים גמורה שהיא מכותי וכותית והיא עובדת כוכבים גמורה מאחר דכותים גירי אריות הן ונמצא שממזר לוקח עובדת כוכבים וא"ת אמאי איצטריך למימר דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר לימא הולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לעובד כוכבים ושמה יש לומר אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר העובד כוכבים כדאמר בס"פ דלעיל (דף סז:): וליכא למיחש לכך אם תנשא לעובד כוכבים אבל השתא דקסבר הולד ממזר א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש טפי שלא תנשא לעובד כוכבים.

יח. פסקי התוספות קידושין

קמב. אם עובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר הוי עובד כוכבים: ד"ה ר' ישמעאל:

יט. רש"י ויקרא כד

(י) ויצא בן אשה ישראלית - מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא. רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא. לגלג ואמר ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, או שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיה. ומתניתא אמרה מבית דינו של משה יצא מחוייב. בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מבני דן אני. אמרו לו (במדבר ב) איש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב. נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב, עמד וגדף: בן איש מצרי - הוא המצרי שהרגו משה: בתוך בני ישראל - מלמד שנתגייר:

כ. תלמוד בבלי סנהדרין לו:

הכל כשרין לדון דיני ממונות הכל לאתויי מאי אמר רב יהודה לאתויי ממזר הא תנינא חדא זימנא כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש ראוי לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות והוינן בה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר וצריכא דאי אשמעינן גר דראוי לבה בקהל אבל ממזר אימא לא ואי אשמעינן ממזר דבא מטיפה כשרה אבל גר דלא בא מטיפה כשרה אימא לא צריכא.

כא. רי"ף שם (יג):

גמ'. הכל לאתויי מאי א"ר יהודה לאתויי ממזר והא תנינא חדא זימנא בנדה כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש שהוא ראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי לדון דיני נפשות והוינן בה כל לאתויי מאי א"ר יהודה לאתויי ממזר חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר: האי גר דקא אמרינן כשר לדון דיני ממונות דוקא דאמו מישראל דגרסינן בפ' מצות חליצה [יבמות ק"ב ע"א] אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה שנאמר שום תשים עליך מלך עליך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל מאי טעמא תרי בישראל כתיבי: וגרסי' נמי בפ' החולץ ליבמתו [יבמות מ"ה ע"ב] רב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואף על גב דאמר מר כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך כיון דאימיה מישראל מקרב אחיך קרינא ביה: וגרסי' נמי בקדושין בפ' עשרה יוחסין [קידושין ע"ו ע"ב] אושפיזיכניה דרב אדא בר אהבה גיורא הוה והוי קא מינצו איהו ורב ביבי מר אמר אנא עבדינא שררותא דמתא ומר אמר אנא עבדינא שררותא דמתא אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו תנינא שום תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך א"ל רב אדא בר אהבה ואפי' אמו מישראל א"ל אמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה הלכך לא מיתוקמא הא דאמרינן הכא לאתויי גר אלא באמו מישראל.

כב. חידושי הרשב"א יבמות קב.

ולדידי קשיא לי מדאמרינן התם בסנהדרין (ל"ו ב') ובנדה פרק בא סימן חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר וצריכי דאי תנא ממזר דאתי מטפה כשרה אבל גר דאתי מטפה פסולה אימא לא צריכא, אלמא בגר שהורתו שלא בקדושה היא דאי באמו מישראל האי לאו גר הוא אלא ישראל ואפילו בא עליה גוי דבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך ואי בגר שבא על בת ישראל האי לאו מטפה פסולה אתי דהא הורתו ולידתו בקדושה אלא על כרחין בגר גמור קאמר, על כן אני אומר דמתני' בגר גמור קא מיירי וה"ק הכל כשרין לדון דיני ממונות ואפילו גר גמור ודוקא לחברו גר ולאפוקי דיני נפשות דאפילו לחברו גר אינו דן ואם היתה אמו מישראל דן דיני ממונות אפילו לישראל ולדיני נפשות עד שיהא ישראל מכל צדדיו כמלך וה"ה לחליצה, כנ"ל, ואף על פי ששינונו סתם הכל כשרין לדון דיני ממונות לא לכל קאמר אלא האי כדיניה והאי כדיניה.

כג. תלמוד בבלי בכורות מז.

אמר רב אדא בר אהבה לוייה שילדה בנה פטור מה' סלעים דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ומלוי מאי איריא לוייה אפילו ישראלית נמי אלא דאיעבר מישראל למשפחותם לבית אבותם כתיב אמר רב פפא דאיעבר מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמאן דאמר אין מזהמין את הולד אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא לעולם דאיעבר מישראל ושאני התם דאמר קרא פטר רחם בפטר רחם תלא רחמנא.

כד. תלמוד בבלי יומא עה.

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם וכו' בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב וישמע משה את העם בכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הואי.

כה. שיטה מקובצת כתובות יא.

ואם תאמר ואמאי לא מייתי לה מן העומדים בסניי שהיו שם כמה קטנים שנכנסו שם תחת כנפי השכינה והטבילום ומלום עליהם וי"ל דהתם משום דנתגיירו אבותיהם וניחא להו במאי דעבדו אבוהון ותו דאילו זרע אברהם כבר נצטוו על המילה ולהכניסם מקטנותם בבריתו ואין זה אלא גמר גירות כנ"ל. ע"כ:

כו. תלמוד בבלי מגילה יג.

כי אין לה אב ואם ובמות אביה ואמה למה לי אמר רב אחא עיברתה מת אביה ילדתה מתה אמה.

כז. רש"י שם

ובמות אביה ואמה תו למה לי - מאחר דכתיב כי אין לה אב ואם, אלא ללמדנו שאפילו יום אחד לא היה לה אב ואם. בשעה שנתעברה אמה מת אביה - נמצא שלא היה לה אב משעה שנראה להקרות אב. וכשילדתה אמה מתה - ולא נראית לקרות אם.

כח. רש"י סנהדרין סט.

אלא כי אתא רב דימי - פרשה לדתנא דבי ר' ישמעאל דאתא לאשמועינן האי דר' כרוספדאי, דמי שעברו עליו שלשה חדשים לאחר שהביא שתי שערות - פטור, והכי קאמר: בן ולא הראוי להיות אב, והיינו לאחר שלשה חדשים אחר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על האשה משהביא שתי שערות והיא מתעברת.